

Викладач-стажист кафедри фінансів Тернопільський національний економічний університет

Проблеми функціонування місцевих бюджетів України та шляхи їх вирішення

В умовах панування в Україні євроінтеграційних процесів особливого значення набуває ефективне функціонування місцевих бюджетів як важливої сфери місцевих фінансів держави. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на надання громадянам гарантованих Конституцією України суспільних благ і послуг: на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення. Така ситуація обумовлена тим, що потреби соціального характеру краще задовольняти на місцевому рівні з метою максимального урахування потреб місцевих жителів. У зв'язку з цим держава делегувала частину повноважень місцевому самоврядуванню, виконання яких забезпечила відповідними фінансовими ресурсами.

Незважаючи на важливу роль місцевих бюджетів як в соціальному так і економічному розвитку держави сьогодні вони є не самодостатніми для виконання усіх покладених на них завдань і функцій. Річ у тому, що органи місцевого самоврядування не мають достатньо коштів для фінансування як власних так і делегованих повноважень. Тобто, поширеною стала практика, коли в місцевому бюджеті на виконання делегованих державою повноважень закладається сума, яка аж ніяк не відповідає потребам фінансування таких видатків. Це призводить до того, що місцевим органам необхідно покривати такі видатки за рахунок власних джерел. Це стосується освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і соціального забезпечення, фізичної культури і спорту, державного управління. В результаті страждає місцеве населення, оскільки зменшуються видатки на благоустрій територій, на будівництво і ремонт доріг, погіршується екологічна ситуація.

Таке важливе джерело доходів бюджетів як місцеві податки і збори становлять близько 4% власних надходжень, що зумовлено обмеженням їх переліком та відсутністю об'єктів оподаткування. Адже реально близько $\frac{3}{4}$ усіх місцевих податків і зборів становлять суми сплачених комунального податку та ринкового збору. Така ситуація загрожує локальній бюджетній безпеці. Адже коли надходження від згаданих вище джерел знизяться бюджети стають ще більш вразливими. Група екологічних податків, що досить поширена серед країн Європи в нашій державі відсутня взагалі.

Формування місцевих бюджетів за принципом національної солідарності сприяє ефективному перерозподілу фінансових ресурсів між регіонами. Однак, така практика, що реалізується за допомогою надання трансфертів для вирівнювання фінансових можливостей місцевих бюджетів, зводиться до суто перерозподільчих процесів, наслідками яких є формування споживацьких настроїв у регіонів одержувачів фінансової допомоги та відсутності стимулів до

нарощення темпів економічного розвитку. На сьогоднішній день близько 43% усіх доходів місцевих бюджетів становлять офіційні трансферти. Така ситуація є загрозовою для місцевих бюджетів і сприяє посиленню бюджетної централізації.

Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок. Необхідно неухильно зміцнювати місцеві бюджети, керуючись принципом фіскального федералізму, який надає органам місцевого самоврядування більше прав у сфері проведення податкової політики на місцях, а саме – надання більших повноважень щодо запровадження нових податків і зборів, які б забезпечили збільшення і несли в собі навантаження цільового використання.

Це, насамперед, міг би бути податок на нерухомість, запровадження якого, на нашу думку, значно поповнило б доходи місцевих бюджетів. Адже база оподаткування даним податком є прив'язаною до відповідної місцевості. Всім відомо, що перенести дім чи будівлю на будь-яке інше місце неможливо, на відміну від таких загальнодержавних податків як ПДВ чи акцизний збір, база оподаткування яких є мобільною. Можливість ухилення від сплати вищезазначеного податку зводиться до мінімуму. При цьому необхідно створити чіткий механізм адміністрування даного податку. Ставки податку на нерухомість можна диференціювати в залежності від розмірів споруди чи будівлі, а також від кількості осіб, що проживають в будинку, враховуючи наявність пільговиків. При цьому варто встановити для останніх граничну площу будівлі, що не оподатковується та із збільшенням якої оподатковувати її на загальних підставах.

Хоча, на нашу думку, впровадженню цього податку передують клопітка підготовча робота. Це пов'язано, насамперед, з відсутністю відповідних служб по оцінці вартості нерухомого майна, досвіду в цій сфері та потребує додаткових витрат на підготовку перших. Тобто, труднощі виникнуть вже на стадії визначення самого об'єкту оподаткування. Наступною проблемою є законодавче врегулювання даного податку з одночасним віднесенням його до групи місцевих.

Доцільно було б також запровадити екологічні податки. Значної фіскальної ролі вони не відіграють проте сприяють охороні навколишнього середовища і економічному використанню обмежених природних ресурсів. Це можуть бути збори за вивезення сміття, забруднення вулиць, водоймищ та ін., а також розширити перелік місцевих податків і зборів і базу оподаткування.

Зміцнення податкової бази місцевих бюджетів можливе також шляхом віднесення до складу місцевих окремих загальнодержавних податків. Крім того доцільно було б запровадити пільги та стимули для тих місцевих бюджетів, які забезпечують постійний приріст доходів.

Лише повноцінне функціонування місцевих бюджетів згідно критеріїв фінансової незалежності, а також вирішення вище перерахованих проблем сприятиме підвищенню економічного розвитку держави та забезпечення надання соціальних послуг в повному обсязі.